

Warszawa, dnia 31 sierpnia 2018 r.

Koalicja Otwartej Edukacji

Adres korespondencyjny:

ul. Marszałkowska 84/92 lok. 125

00-514 Warszawa

Szanowny Pan

Jarosław Gowin

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Szanowny Panie Ministrze!

w związku z trwającymi konsultacjami publicznymi w przedmiocie rozporządzeń wykonawczych do ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (dalej: „Ustawa”), przedstawiam opinię Koalicji Otwartej Edukacji (dalej: „KOED”), zrzeszającej 39 instytucji i organizacji działających w obszarach nauki, edukacji i kultury.

I. Uwagi ogólne

Zainicjowana Ustawą reforma systemu nauki, powinna odpowiadać na dynamicznie zmieniające się potrzeby środowiska naukowego w zakresie komunikacji naukowej. Takie motywacje znajdują się także u podłoża projektów rozporządzeń wykonawczych. Chęć odpowiedzi na te wyzwania legła także u podstaw dokumentu MNiSW „Kierunki rozwoju otwartego dostępu do publikacji i wyników badań naukowych” z dnia 23 października 2015 r. (<https://www.nauka.gov.pl/komunikaty/kierunki-rozwoju-otwartego-dostepu-do-publicacji-i-wynikow-badan-naukowych-w-polsce.html>).

„Nowy model ewaluacji kładzie nacisk na jakość i służy wspieraniu **doskonałości naukowej rozumianej jako uczestnictwo w globalnym dyskursie akademickim**” - czytamy w uzasadnieniu do projektu rozporządzenia w sprawie ewaluacji. Zgadzamy się z tym twierdzeniem. Rozumiemy, że wykazy są ważnym instrumentem polityki naukowej i mogą wpływać „na kształtowanie wzorów publikacyjnych w sposób zgodny z celami tej polityki, obejmującymi w szczególności **poprawę jakości prowadzonych badań i ich widoczności dla środowiska naukowego**”.

Pragniemy podkreślić, że zdiagnozowanie potrzeby poprawy widoczności efektów pracy polskich naukowców, a w ten sposób zintensyfikowanie ich uczestnictwa w globalnym dyskursie, uważamy za trafne.

Rozwiązania zaproponowane w projektach rozporządzeń nie są jednak wystarczające. **Widoczność efektów badań i uczestnictwo w globalnym dyskursie w bardzo dużym stopniu zależą od tego, czy potencjalni odbiorcy napotykają na bariery techniczne, finansowe i prawne.**

Wysiłki społeczności naukowych na całym świecie, na czele z najsilniejszymi ośrodkami, koncentrują się na usunięciu tych właśnie przeszkód. Powszechnie dostrzega się, że skutecznym rozwiązaniem jest wdrożenie otwartego dostępu do publikacji i danych badawczych.

Konsultowane projekty w sposób jednostronny uzależniają ewaluację jedynie od obecności informacji o publikacjach w bazach bibliograficznych, czyli narzędziach, które - pełniąc pewne ważne zadania w globalnym systemie nauki - w żadnym stopniu nie pomagają ograniczyć barier technicznych, finansowych lub prawnych w dostępie do **pełnych treści naukowych**.

Istotnym brakiem konsultowanych projektów jest pominięcie kwestii otwartego dostępu, czyli tych instrumentów polityki naukowej, które w praktyczny, skuteczny i szybki sposób pozwalają naukowcom uczestniczyć w żywej wymianie myśli z kolegami i koleżankami pracującymi we wszystkich ośrodkach badawczych na świecie.

Mechanizm przyznawania punktów powiązanych z prestiżem wydawcy lub czasopisma powinien zostać wsparty mechanizmem gratyfikacji bieżących działań polegających na otwartym udostępnianiu publikacji i danych badawczych. Oba mechanizmy byłyby względem siebie komplementarne.

Otwarty dostęp do publikacji

Zachęty do otwartego udostępniania publikacji w łatwy sposób można powiązać z zaproponowaną oceną czasopism, monografii i materiałów konferencyjnych. KOED proponuje przyznawanie dodatkowych punktów za umieszczenie publikacji w otwartym dostępie.

Otwarte repozytoria instytucjonalne

Otwarte repozytoria odgrywają coraz ważniejszą rolę w globalnej komunikacji naukowej. Umożliwiają naukowcom szybsze niż w przypadku czasopism przedstawienie wstępnych lub ostatecznych ustaleń, nawiązanie twórczych dyskusji i nowych kontaktów. Wiele polskich instytucji dostrzegło potencjał drzemiący w tych narzędziach i zdecydowało się prowadzić własne otwarte repozytoria instytucjonalne.

Uważamy, że MNiSW powinno docenić te wysiłki i premiować instytucje prowadzące własne otwarte repozytoria dodatkowymi punktami w trakcie ewaluacji.

Otwarte dane badawcze

Działania podejmowane na świecie w celu zwiększenia jakości badań coraz częściej koncentrują się na tematyce danych badawczych. Udostępnianie danych badawczych umożliwia weryfikację badań oraz publikacji, a także wykorzystanie raz zgromadzonych danych do nowych badań bez potrzeby kosztownego powtarzania czynności już raz wykonanych.

Obecnie konsultowane projekty niestety sprawiają, że polskie zasady ewaluacji nauki pozostają nadal ślepe na kwestię danych badawczych. Postulujemy przyznawanie dodatkowych punktów instytucjom prowadzącym otwarte repozytoria danych badawczych.

II. Projekt rozporządzenia w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej

KOED proponuje wprowadzić następujące zmiany:

W § 7 po ustępie 13 dodaje się ustęp 14 o treści:

- "1) Podmiot prowadzący otwarte repozytorium publikacji naukowych otrzymuje dodatkowe 200 pkt.
- 2) Podmiot prowadzący otwarte repozytorium danych badawczych otrzymuje dodatkowe 200 pkt.

3) Otwarte repozytorium to repozytorium (serwis internetowy), w którym naukowiec może samodzielnie zdeponować swoje publikacje naukowe lub dane badawcze, a użytkownik repozytorium może bezpłatnie i bez ograniczeń technicznych lub prawnych zapoznać się z tymi publikacjami lub danymi”.

W § 8 po ustępie 4 dodaje się ustęp 4a o treści:

“1) Jeśli artykuł lub monografia znajduje się w otwartym dostępie, liczbę punktów zwiększa się o 20%, nie mniej jednak niż o 5 pkt.

2) Otwarty dostęp oznacza możliwość bezpłatnego zapoznania się z artykułem lub monografią w Internecie bez barier technicznych lub prawnych”

Proponowane przez KOED zmiany wpłyną na wykształcenie się lepszych wzorów i praktyk udostępniania wyników badań wśród polskich naukowców. Ich publikacje staną się lepiej widoczne na całym świecie, a tym samym pojawią się nowe możliwości współpracy międzynarodowej. Doskonałość naukowa rozumiana jako uczestnictwo w globalnym dyskursie naukowym zwiększy się.

W imieniu Koalicji Otwartej Edukacji:

Klaudia Grabowska

Przewodnicząca Prezydium